

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

Exequiæ, ac sepultura. cap. 9.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10502

na reipublicæ iacturam: ille Mediolanensis ecclesiæ casum, & orbitatem: alius susceptorum ad Dei gloriam munerum dissolutionem: nonnulli priuata detrimenta, miserabiliter flebant. Circum cubile locum, ex intimis quisq; , morienti Patri quam potuit proximum, initio cœperat. id vsui etiam fuit; vt rem aliquam ab eius corpore sumeret, amoris, religionisque gratia. hic namque cerenamagni imaginem è collo pendentem; coronam ille, qua precari solebat; alius caput iolum; alij alia pie raperunt. quidam celeriter ad res alibi repositas venerunt: ex quibus pretiosissima sibi contigisse sunt lætati, qui flagellum, ex Varalli verberatione tinctum sanguine; atque interulam itidem sanguineis guttis aspersam inuenerunt. idem adeo studium in plerisque postea viguit; vt cilicium, tum illud quod imposuimus, tum aliud, quo vti solebat in infinitas particulas diuisum plurimis enixe postulantibus, sit distributum. alię res, libri, imagines, velles, omnibus vijs quaesitæ, & inter res charissimas habitæ. aliquid pælearum in quibus iacuerat, si aliud non daretur, quædam lóginquæ virgines postularunt. Periculi fama per ciuitatem vniuersam subito diffusa, cunctos commouerat, vbique ciues in vijs, vbique luminas; passim circulari; anxio animo inter se interrogare; inter se factum narrare cum lachrymis. coacti subito longi ordines marium, fœminarumque omnis ætatis, cruce prælata, per vias procedebant, litaniarumque habebant: quorum stata verba, alta flebilique voce prolata; admirabile est, quantum dolorem, fletumque omnium auerent. Plurimi in ecclesias supplicatum confluerunt. alij ad eum visendum concurrerunt; vt palatium Archiepiscopale, cubiculumque ipsum omnium fere ordinum multitudinem statim comple-

tur. ipse etiam prouinciæ Gubernator statim accurrit. Neque vero casu fortassis euenit, vt magni Antistitis obitum tot hominum generam dolerent. Principes viri, magistratus; milites; patritij; plebei: non Itali solum, sed Hispani, Germani, Heluetij, Angli. viri ecclesiastici cuiuscumque propemodum generis, atque ordinis. erat ea certe iactura communis. virgines in monasterijs, cum eò quoque celeriter nuncius penetrasset, itidem commotæ, statim ad precandum sese dederunt: ac tota fere nocte quadam in supplicatione permanserunt. ita circiter tertiam noctis horam III. non. Nouemb. die sabbati, nos optimus Pater reliquit. cumque charissimam animam hinc euolasse, facie propius admota experientes, cognouissimus; clausimus, quoniam eramus à latere, relictis corporis oculos.

Audita morte, is luctus, atque merror fuit; vt in rerum omnium desperatione versari ciuitas videretur. eos equidem libere, ac effuse flere vidi, quos à fletu penitus alienos, vel ob charissimorum mortem, quisque facile iudicasset. neque vero subito dolor, aut paucis, vt fieri solet, diebus desijt; immo auctus potius videtur in dies: sciteque dixere quidam; hunc dolorem, non vt alij, tempore minuendum, sed potius augendum; quod quotidie magis perspiceretur iacturæ magnitudo. Rite curatum est corpus inter familiarium oscula. quod quidem macie sua maiorem etiam in spectantibus doloris sensum efficiebat: videbatur enim propemodum ossibus, pelleque tantum constare: vt de eo fere, quod de sancto Basilio, dici posset; cuius vitam is commemorare frequenter, sibi que proponere solebat: quemadmodum charta laternæ circumdatur; ita pelle prope arida reliquum fuisse corporis circumamictum. addebatur, quod, vt

Exequiæ, ac
sepultura.
CAP. IX.

qui-

quibusdam visum est, adhuc signi aliquid in dorso manebat, quod nefarii illius ictus memoriam renouaret. colloatum postremò est in palatii sacello, vestitum pontificijs indumentis albi coloris: & cum mira esset populi cupiditas visendi illius: timebaturq; ne immensæ multitudinis concursus, atque impetus, satis moderari posset: non solum nocte ipsa, quæ non multum habuit quietis; sed die item insequenti clausæ habitæ sunt fores. At cum diutius teneri populi desiderium non posset: corpore cancellis circummunito; quibus multitudinis impetus, vehemensque plurimorum studium cohiberetur; aditus omnibus apertus est liber. tantus omnium ordinum toto biduo concursus fuit, vt per amplas palatii scallas, dum confertissimi alij descenderent, alij ascendere conarentur; seseque mutuo premerent; multi ferrentur præcipientes; nonnulli pene opprimerentur. ipsius sacelli non exigui tamen, parietes rumpere, multitudinique exitum patefacere, necesse fuit. diuturnior concursus fuisset sine dubio; exterique aduenissent, si amplius dilata fuisset sepultura. augebatur vero populi conuenientis dolor; quòd tangere, atque osculari chari patris corpus per cancellos nõ possent; neq; ob perpetuò confluentem multitudinem, morari saltem permittebatur, vt paululum eam intueri faciem, contemplariq; possent, quam visuri amplius non erant. in qua quidem nouus quidam decor, præcipuaque tunc sanctitatis, & benignitatis signa quædam elucebant. Aliud solatium denegabatur, quod nonnulli tamen obtinebãt furtim; vt globulorum coronæ, quas magna cupiditate offerebant, corpõri admouerentur; quibus religiosius ob eius contactum yterentur in posterum: & inter res chariores asseruarent. Dum ibi corpus fuit, clerici semper astite-

runt, pie precantes; horis distributis, vt alij alijs succederent: canonici maioris ecclesiæ; alia clericorum vrbis collegia; eius item familiares. feria quarta elatum est corpus, funusque ductum, vniuersis vtriusque cleri, tũpiarum sodalitatum ordinibus comitibus. vnusquisq; autem accensum manu cereũ tenebat. secuti sunt pontificio habitu ex Episcopis prouinciæ nonnulli; Nicolaus in primis Cardinalis; qui pro suo eximio in Carolũ amore Cremona statim accurrit. Prouinciæ Præses, Senatus, Magistratus; populique multitudo; quanta longissimis viarum spatijs potuit cõtineri. nõ iudicijs omisis, relictis negotijs clausis officinis, etiam ex agris longe cõuenerunt. quorum fletus vere memorabilis, tum Antistitis sanctitatẽ, insigneque laudes, tum populi amorem, gratumque animum, satis se prædicabat. neque se continuerunt, quin aliquando vocẽ simul tollẽtes, non sine multorum terrore; misericordiam, conclamarent; quasi ciuitatis exitum aliquod instaret. Funeri statim successere funebria sacra, quæ Cardinalis idem celebrauit. quibus & sacri homines, & quotquot ecclesia maiore contineri poterant, interfuerunt. concionem habuit Franciscus Panicarola; qui de quacumq; re apud quoslibet dixisset, summa videredi permouisset omnium animos: nunc de tãto Antistite, ad auditores tam dolenter affectos; ipse lacrymis frequenter oborientibus, quid effecerit; facile cõijci potest. Fuerat corpus in ampla structura alte collocatũ; atq; ita cõmunitũ, vt cupida multitudo minime posset perrumpere. Sed factis exequijs, necesse fuit eum tutiore loco inter ferrea clathra ponere. nam summo studio, atque impetu irruerant plurimi, vt corpus tangerent; siue religione, amoreque inuitati; siue etiam sanitatis adipiscendæ desiderio incitati. Multi prauis dæ-

monibus occupati adducebatur, qui clamoribus, magnisque agitationibus sese perpetuo commotos ostenderunt, tum in funere ducendo, tum in diuinis faciendis, tum die ipso toto; quo ad populi solatium sine intermissione confluentis, intra septa illa corpus relictum est; vt proxima nocte sepeliretur. Delegerat sibi ipse in testamento sepulturae locum, ad primos gradus, quibus altare versus ascenditur; ante ipsum additum; vt ingredientium; ac praetereuntium pedibuteri necesse sit. Eo, cum interim des fossam, atque aedificatum subterraneum sepulchrum esset; corpus in arca plumbea inclusum; nomine ac tempore insculpto, intulimus. Lapis impositus est cum epitaphio, quod in testamento ipse conscribi iusserat his verbis, Carolus Cardinalis tit. S. Praxedis, Archiepiscopus Mediolani, frequentioribus cleri, populi que, ac deuoti foeminei sexus precibus se commendatum cupiens: hoc loco sibi monumentum viuens elegit. Testamentum fecerat ante annos octo, cum pestilentia urbem inuaderet, vt diximus. ac hereditatem quidem sua reliquit praecipuo pauperum valetudinario. sed a maioribus accepta bona, quae fidei commissi iure manere in familia necesse erat, Francisco Borromeo Comiti patruo reliquit, eique patruales suos Comites subtinuit, Renatum, & Federicum; qui quidem Francisco ante Carolum mortuo, ei successerunt; & merito quidem, non ob propinquitatem solum, sed ob eorum in Carolum obseruantiam ac pietatem: Federici praesertim; qui clericalem a prima adolescentia vitam amplexus, eius virtutes, moribus, & disciplina quotidie magis expressit; quem Deus, vt esset expressior, atque illustrior imitatio, voluit anno gratiae suae XXII. creari Cardinalem; ita Carolum quamuis mortui suffragantibus in sanctam Ecclesiam

meritis; vt ex proprijs tamen virtutibus omnium iudicio dignissimus habeatur. In eodem testamento religiose liberaliterque legauit multa. Sacra, precesque anniuersarias ad maiorum, animaeque suae subsidium constituit. pro se quotannis obitus die fieri iussit; cauitque, si mors in diem illum incideret, quo die pro Archiepiscopis mortuis sacra fieri decreto constituerat; differrentur in proximum. ac quasi id prauidisset; ita euenit, vt sese habebat conditio. Ecclesiasticam suppellectilem fere omnem, magni pretij ecclesiae maiori legauit. Scripta ad conciones pertinentia Ioan. Francisco Episcopo Vercellensi. Familiaribus annuas pensiones, ex auitis fere bonis soluendas; religiosis collegijs; amicisque alijs varia reliquit. Dedit eodem testamento erga filios id specimen amoris sui; vt quocumque loco moreretur, cadauer tamen Mediolanum afferri, atque ibi sepeliri vellet. Non videtur omittendum; quoniam & haec signa ad rem facere exemplis didicimus; ijs mensibus qui hanc iacturam nostram antecesserunt, fulmina inusitato prorsus numero, per dioecesim Mediolanensem erupisse; in ecclesias praesertim; quarum vna fuit nostra. Modoetienfis, quamuis nullam ruinam passa. imo, quod precipuum est, in ipsam quoque maiorem ecclesiam Mediolani irrupit fulgur; & altaris maioris umbraculum non nihil laesit. In Vrbe vero malus in Adriani mole alte eminens. cui Pontificia signa quaedam, solent apponi; cum de caelo tactus esset; postridie accepto, dum adhuc lignum conflagraret, de Caroli morte nuncio, eam rem significatam multi existimarunt: quamquam alij, retulerunt ad Gregorij Pontificis mortem, qui post menses circiter quinque diem suum obiit. sacris per ecclesias passim celebriter peractis, suam ciuitas erga tantum

Patrem pietatem ostendit. Piæ honestæque mulieres multæ, quasi pro vniuerso sexu, cui se ille in epitaphio commendauerat, satisfactes; tum funebria iusta, in eadem ecclesia maiore suis sumptibus fieri curarunt; tum facto agmine septem stas ecclesias, toto itinere supplicantes, crucifixi imagine prælata, cum Caroli insignibus, adierunt. quod idem primo quoque cuiuslibet mensis Dominico die postea seruauerunt: vt illud vulgò Cardinalis sodalitiū appellatum sit. Signa mœstitiæ, ac doloris etiã in longinquis christiani orbis regionibus edita sunt. Gregorius ipse Pontifex, eius audita morte, quemadmodum viri grauissimi nobis narraunt, illud pronunciauit, Extincta est lucerna in Israel. In Heluetijs, ac Rhætis in primis, quantum impij gauisi sunt, grauissimum sibi aduersariū sublatum; tantum luxere pij acerrimum defensore. quamquam dolere visi sunt ex ijs quoque multi qui minore adducti malitia sequuntur impietate. De morte narrationes: tū laudationes multæ, versu, solutaque oratione conscriptæ, inque varias linguas conuersæ, per orbem disseminatæ sunt. Ioan. Franciscus olim, antequam Vercellensis Episcopus crearetur; latinum poema de Carolo cõdiderat: quod hæc scribens editum audiui. poemati laus debetur; fides item historiæ, si poetica inuolucra detraxeris: quæ quidem indigna fortasse sacris historijs existimans, auctor opus edi nolebat, quemadmodum nobis affirmauit. At suos in morte quoque; Carolus habuit obrectatores cœnobitici ordinis homo; cuius mores penè intolerabiles Carolus diu non solum tulerat, sed officijs, & mira benignitate moderandos susceperat: incredibili odio Carolo mortuo maledicebat; eiusque nomen, ac memoriam insectabatur: neque ferre poterat, vt ei vitæ sanctitas a quoquã

tribueretur, at is nõ multo post quorundam criminum reus factus, Romamque vocatus, morte pœnam vitæ huius effugit. Alius ordinis eiusdem, scriptor imperitus, & leuis, historia quadam edita, Caroli famam inepta quadam dissimulatione, acriter, & maledice vellicauit. ea de re cum Romam relatum esset; inspecto libro, volumina omnia e bibliothecis auferri iusserunt summi iudices. homo paucos post menses interijt. Magna omnium animis memoria, veneratioque eius sanctitatis perseuerauit. imaginis habendæ, quæ aliquo modo eum refert, tanta cupiditas fuit; vt inaudito studio quouis operis, & artificij genere, innumerabiles effectæ sint; passimque a nostris, & ab exteris expetitæ: tū ad Principes, & Reges in longinquas partes præclari muneris loco missæ. videre licet in prouincia Mediolanensi, per domos, per officinas, priuatim, & publice, passim affixam, imo pie, ac religiose collocatam eius effigiem; vt eo aspectu nemo carere potuisset videatur. quamquam incommode accidit, vt ex tot artificibus nemo fere, vere, vt erat, expresserit. nam vt pingi se vitens pateretur, ne petere quidem ab eo quisquam ausus esset. furtim vnus, aut alter, quod scia, conatus est; idque satis feliciter. Anno ab eius morte elapso, ipso obitus die, conuenere, qui doctrinæ christianæ scholis sese exercent, & aliæ item piæ societates: atque agmine maximo ad stas septem ecclesias eius memoriæ gratiæ supplicatum ierunt. dumque ita pius populus toto pene die pluuio tēpore supplicationi vacans urbem peragraret; plurimi ad sepulchrū venientes sese abijcerent, saxumque flentes oscularentur; ipsa incredibilis detrimenti recordatio, cum tali publicæ pietatis, & amoris argumento coniuncta: ciuitatis luctum instaurauit. At libentius maxima pars eius

eius laudes diuinis officijs concelebrasset: seque potius illi commendasset, vt apud Deum iuaretur; quod priuatim faciunt plurimi: quàm orarent pro illo Deum; quod plerique inuiti quodammodo, propter spem de eius beatitudine firmiter conceptam, facere sibi videntur. plurimi eius auxilium in suis difficultatibus, & angustijs implorant: multi vota faciunt, & persoluunt; cereis etiam ex ecclesiastico ritu allatis; qui honoris, & religionis gratia ad eius sepulchrum incenduntur. ex Heluetijs nonnulli Mediolanum miserunt, qui vota persoluerent. vir charissimus eiusdem gentis, primò quidem ad

Varallium montem; inde ad Caroli sepulchrum pietatis ergo pedibus profectus est. cumque agrotasset; se tamen iussit adhuc imbecillum ad idem sepulchrum rursus portari. Multi etiam beneficia diuinitus per eum à Deo accepta prædicant: atque pridie eius diei; quo hæc scribebamus; funale ad sepulchrum allatum est ab eo qui diceret, sese cum Carolum inuocasset, & votum fecisset,

ex morbo quodam conua-

luisse. Quibus de re-

bus alias, vt spe-

ro, fusius

ex-

plicabitur.

